dinsdag, 17 november 2026

'Hoe transparanter je bent, hoe minder er te mopperen valt'

Beeld: Valerie Kuypers

Nog maar vier jaar geleden trad de Wet open overheid (Woo) in werking. Nu gaan er alweer stemmen op om de wet aan te passen. Veel te voorbarig, zeggen Ineke van Gent (voorzitter Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding) en Thomas Bruning (algemeen secretaris Nederlandse Vereniging van Journalisten).

'De Woo is niet op een achternamiddag in elkaar geknutseld,' zegt Ineke van Gent. 'We hebben er tien jaar lang over gediscussieerd.' Ze vindt dat de informatiehuishouding van overheidsinstanties veel beter moet en ziet dat hier hard aan wordt gewerkt. 'Dat vind ik veel positiever dan om nu weer een hele wetswijzigingsdiscussie te gaan houden.' Ook Thomas Bruning vindt dat de Woo te makkelijk als schuldige wordt aangewezen. 'Al die ambtelijke apparaten zijn gewoon niet goed ingericht op wat wij zien als een publieke verantwoordelijkheid.'

Dat Woo-verzoeken organisaties zwaar kunnen belasten, ontkent hij niet. Maar dat is geen reden om de wet aan te passen. 'Dan kan het maar beter even pijn

doen. Want zo ontstaat een duidelijke urgentie om deze zaken digitaal beter te gaan organiseren. Een transparante overheid kost nu eenmaal moeite, maar hoort bij en een democratie.' Uiteindelijk levert het ons allemaal iets op, denkt hij, omdat fouten aan het licht komen. 'Dus is het een bittere plicht van de overheid om hieraan te voldoen.' Bruning erkent dat er partijen zijn die de Woo misbruiken om een organisatie lam te leggen. Maar doe daar dan iets aan, is zijn advies, en laat de wet overeind.

Verbeterde informatiehuishouding

Over de informatiehuishouding verschillen ze van inzicht. Van Gent wil dat overheden meer weggooien, zoals concepten die achterhaald zijn. 'Er is nu eindeloos veel,' legt ze uit. 'Je moet door de bomen het bos weer gaan zien.' 'Die is tricky natuurlijk,' reageert Bruning. Hij snapt waar haar zorg vandaan komt, maar denkt dat juist in die concepten soms de politiek gevoelige informatie te vinden is. Dus zou hij het anders aanpakken. 'Je zou eigenlijk de vraag moeten stellen: waarom archiveren we dit? Waarom slaan we dit op?' Heeft een document geen functie, dan kan het inderdaad weg. Maar dat is aan degene die het document heeft gemaakt, benadrukt Bruning, niet aan iemand die het op een later moment om politieke redenen liever kwijt is.

Positieve ontwikkelingen

Net als Van Gent ziet Bruning hoopgevende signalen. 'Er zijn heel goede Woo-ambtenaren gekomen, die echt onafhankelijk en servicegericht de verzoeken proberen af te handelen.' Het verschilt volgens Bruning alleen per organisatie. 'Je ziet ook nog steeds overheden waarin andere afwegingen worden gemaakt, en een verzoek eerst door de hele ambtelijke molen moet, met alle paraaflijnen.' Bruning meent dat dit kan worden opgelost door Woo-ambtenaren een onafhankelijke positie te geven. 'Ik vergelijk het een beetje met de onafhankelijkheid van journalisten binnen een commercieel mediabedrijf.' Dit betekent niet dat straks alles op straat ligt, zegt hij. 'De Woo-ambtenaar heeft

nog steeds verantwoordelijkheden volgens de wet. Die moet gewoon nog rekening houden met privacybelangen.'

Dienstverlening

Van Gent wil dat het afhandelen van Woo-verzoeken wordt gezien als dienstverlening, in plaats van als een juridisch proces. Vraag de verzoeker eerst wat hij wil weten, zegt ze. 'We moeten er echt wat relaxter mee omgaan.' Ook voor journalisten kan dit werken, zegt Bruning. Al ligt het eraan of de journalist de desbetreffende ambtenaar vertrouwt. 'Hoe onafhankelijker die Woo-ambtenaar, hoe functioneler zo'n gesprek. Ook de journalist hoeft dan zijn kaarten niet te verbergen. Die kan dan inderdaad gewoon aangeven waar hij naar op zoek is.'

Beter toepasbaar

In het coalitieakkoord staat dat de Woo 'beter toepasbaar' moet worden, en dat het kabinet na een evaluatie – die volgend jaar verschijnt – bekijkt of aanpassing wenselijk is. Bruning noemt de evaluatie een goede ontwikkeling. Tegelijkertijd hamert hij op het doel van de wet. 'En dat doel is: de politiek moet controleerbaar zijn. De overheid moet controleerbaar zijn. Dat is de kern.' Van Gent hoopt vooral dat de positieve trend in de praktijk zich doorzet. 'Het gaat steeds beter,' zegt ze. En hoe langer deze trend aanhoudt, des te minder het nodig zal zijn om de wet te veranderen. 'Hoe transparanter je bent, hoe minder er te mopperen valt.'

Meer uitgelicht ›

Bron: Publiek Denken